

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 59/2012-18

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. februára 2012 predbežne prerokoval sťažnosť R. Č., V., R., toho času bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. S. B., Advokátska kancelária, B., vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky, práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a 2 a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Nové Zámky sp. zn. 7 P 190/2010 z 8. júla 2011 a uznesením Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9 CoP/46/2011 z 19. septembra 2011 a takto

rozhodol:

Sťažnosť R. Č. odmieta.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. decembra 2011 doručená sťažnosť R. Č., V., R., toho času B. (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a 2 a čl. 18 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Okresného súdu Nové Zámky (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 7 P 190/2010 z 8. júla 2011 a uznesením Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 CoP/46/2011 z 19. septembra 2011.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ je účastníkom konania vedeného pred okresným súdom pod sp. zn. 7 P 190/2010 vo veci úpravy práv a

povinností rodičov k maloletému dieťaťu, ktoré nebolo dosiaľ právoplatne skončené.

Uznesením okresného súdu č. k. 7 P 190/2010-212 z 24. marca 2011 (ďalej len „uznesenie z 24. marca 2011“) bolo vo veci sťažovateľa nariadené predbežné opatrenie upravujúce styk sťažovateľa s jeho maloletým dieťaťom.

Návrhom zo 16. júna 2011 sťažovateľ žiadal uznesenie z 24. marca 2011 zrušiť a rozhodnúť predbežným opatrením o novej úprave styku s jeho maloletým dieťaťom. Predmetný návrh opieral sťažovateľ o argumentáciu, v ktorej poukázal, že vo veci úpravy práv a povinností rodičov voči maloletému dieťaťu už bol vypracovaný znalecký posudok, v ktorom sa znalec vyjadril, aby maloleté dieťa zotrvalo v starostlivosti matky so súčasným rozšírením styku sťažovateľa s maloletým dieťaťom.

Okresný súd predmetný návrh sťažovateľa zamietol uznesením č. k. 7 P 190/2010-263 z 8. júla 2011, proti ktorému podal sťažovateľ odvolanie. Krajský súd podanému odvolaniu nevyhovел a prvostupňové rozhodnutie svojím uznesením sp. zn. 9 CoP/46/2011 z 19. septembra 2011 ako vecne správne potvrdil.

Sťažovateľ v sťažnosti argumentoval, že styk s jeho maloletým dieťaťom, tak ako ho upravili svojimi rozhodnutiami okresný súd a krajský súd – „každý druhý víkend“, nenapĺňa jeho právo „*podieľať sa na výchove svojho dieťaťa a je porušením zákona*“ a „*v súčasnej dobe sa táto minimalistická úprava styku uplatňuje už takmer rok (!), pričom konanie nie je ukončené a ani nie je zrejmé, kedy sa tak stane*“.

Sťažovateľ uviedol, že konajúce súdy svojimi rozhodnutiami zamietli bez relevantného dôvodu rozšírenie jeho styku s dieťaťom v intenciách odporúčenia znaleckého posudku napriek tomu, že v ňom bola zdôraznená potreba takého rozšírenia. Sťažovateľ konkrétne ilustroval, že krajský súd mu „*upravil styk s dieťaťom v trvaní 9,6% jeho času a matke v trvaní 91,4%*“, čím podľa jeho názoru rozhodol „*proti záujmom dieťaťa*“ a pripustil nerovnaké zaobchádzanie s účastníkmi konania odporujúce čl. 47 ods. 3 ústavy, keď dôvod na takéto rozhodnutie neexistoval.

Sťažovateľ oprel svoje stanovisko aj o túto argumentáciu: „*Nariadenie predbežného opatrenia do meritórneho rozhodnutia vo veci samej by malo smerovať k najširšiemu kontaktu oboch rodičov s dieťaťom (Nález Ústavného súdu Českej republiky I.ÚS 618/05), bez akéhokoľvek zvýhodnenia/diskriminácie jedného z rodičov, ktorému zodpovedá právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvoma rodičmi (§ 24, ods. 4 ZR). Rovnoprávny a rovnocenný styk je jednoznačne potrebné posudzovať v množstve času, ktorý je rozhodnutím všeobecného súdu účastníkovi konania zabezpečený. V prípade úpravy styku v rovnakom rozsahu času medzi oboch rodičov je do meritórneho rozhodnutia plnohodnotne zabezpečená zásada proporcionality, ktorá je kľúčovým konceptom aplikácie základných práv. Do meritórneho rozhodnutia vo veci samej tak žiaden z účastníkov konania nie je*

zvýhodnený. Znaky prejudiciality meritórneho rozhodnutia ohľadom zverenia dieťaťa do starostlivosti jednému z rodičov, alebo do striedavej osobnej starostlivosti nie sú na mieste, keďže pre dieťa sa zabezpečí rovnaký kontakt s oboma rodičmi bez akéhokoľvek rizika odlúčenia a pre rozhodnutie súdu nie je nariadené predbežné opatrenie záväzné.

Naopak nerovnomerná úprava styku, ktorá nezodpovedá požiadavkám rovnoprávneho a rovnocenného styku vytvára riziko odcudzenia dieťaťa, poskytuje postupne pre jedného rodiča určitú výhodu pri rozhodovaní o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti. Keďže takéto rozhodnutie súdu musí byť riadne preukázané a odôvodnené, tak práve v tomto prípade je možné hovoriť o prejudikovaní meritórneho rozhodnutia. Prejudicialita nepriamo vychádza z dôkazného stavu v čase nariadenia predbežného opatrenia. Dôkazy, o ktoré sa opiera predbežné opatrenie, t.j. dôkazy, ktoré požiadavku na rovnoprávny a rovnocenný styk s oboma rodičmi kvôli záujmu dieťaťa potláčajú sú spravidla aj dôkazmi pre meritórne rozhodnutie.

V uvedenom náleze Ústavného súdu Českej republiky I.ÚS 618/05 Ústavný súd vo veciach starostlivosti súdu o maloletých poukazuje na nutnosť použitia takej interpretácie účelu predbežného opatrenia v súlade s čl. 32, ods. 4 Listiny základných práv a slobôd (čl. 41, ods. 4 Ústavy SR) a čl. 18 Dohovoru o právach dieťaťa, ktorých výsledkom rozhodne nemôže byť minimálna miera ochrany základných práv ako určitého štandardu. Čo znamená, že predbežné opatrenie upravujúce styk rodiča s dieťaťom musí byť použité s ohľadom na charakter a význam ním chráneného záujmu, ktorým je umožniť aj rodičovi, ktorý s dieťaťom trvale nežije, pravidelný a čo najširší kontakt (!), pretože je to práve množstvo času, v ktorom je možné realizovať i neverbálne výchovné pôsobenie rodiča, tzv. výchova prítomnosťou či príkladom, ktorá je, ako je všeobecne známe, tou najúčinnějšíou výchovnou metódou. Je nutné mať na zreteli, že akákoľvek deformácia vzťahu rodič - dieťa je v dôsledku odcudzenia v neskoršej dobe len ťažko napravitelná, ak vôbec. Preto ani rozhodnutie Krajského súdu v Nitre, ani rozhodnutie Okresného súdu v Nových Zámkoch, ktorými bol zamietnutý sťažovateľov návrh, požadujúci rozšírenia úpravy styku s mal. S. na základe akútnej potreby vyslovenej v znaleckom posudku za situácie, kedy nebolo možné očakávať v dohľadnej dobe dohodu rodičov, ani rozhodnutie vo veci samej (konanie v súčasnosti ešte stále nie je ukončené a nie je ani zrejmé, kedy sa tak stane), nemôže byť odôvodnené len odkazom na skôr vydané predbežné opatrenie. K tomu, aby nedošlo k zásahu do výkonu rodičovských práv a práva na spravodlivý proces zaručených Ústavou SR a Dohovorom o ochrane základných ľudských práv a slobôd, musí byť rozhodnutie súdu založené na skutočnostiach majúcich oporu v skutkovom stave a dôkazoch, ktoré sú súčasťou súdneho spisu a musí byť riadne a presvedčivo odôvodnené.

Na základe znaleckého posudku, ktorý odporučil rozšírenie styku aj striedavú osobnú starostlivosť sa sťažovateľ oprávnene domáha(l) možnosti podieľať sa na výchove svojho dcéry. Právo otca starať sa o maloletú dcéru je vo svojej kvalite i rozsahu rovnaké ako právo matky, a nie je preto dôvodu obmedzovať tieto práva, teda obmedzovať spôsobom, ktorý je porušením § 24 ods. 4 ZR. Krajský súd v Nitre

ako i Okresný súd v Nových Zámkoch sa tak vo svojom rozhodnutí úplne odklonil od princípu proporcionality. Sťažovateľ sa domáhal svojich práv, ktoré mu ústava ako aj medzinárodné dohovory poskytujú a požadoval, aby všeobecné súdy v medziach zákona a ústavy jeho práva rozhodnutím súdu chránili. V skutočnosti táto ochrana nebola poskytnutá, rozhodnutia sú v rozpore s zákonom ako aj príslušnými ustanoveniami ústavy, k ochrane práv na súde a k spravodlivému súdnemu procesu v zmysle čl. 46 ods. 1 Ústavy SR a podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd nedošlo.“

Na základe všetkých uvedených argumentov sťažovateľ v závere sťažnosti navrhol, aby ústavný súd rozhodol vo veci nálezom, ktorým by vyslovil porušenie jeho základných práv zaručených čl. 12 ods. 1 a ods. 2, čl. 41 ods. 1 a ods. 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy, práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a ods. 2 a čl. 18 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 7 P 190/2010 z 8. júla 2011 a uznesením krajského súdu sp. zn. 9 CoP/46/2011 z 19. septembra 2011, označené uznesenie krajského súdu zrušil a vrátil vec krajskému súdu na nové konanie a rozhodnutie, priznal mu primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 555 €, ako aj trovy právneho zastúpenia.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa ustanovenia § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene alebo návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť bez ústneho pojednávania.

Predmetom sťažnosti je namietaná neústavnosť, ako aj namietané porušenie práv garantovaných dohovorom rozhodnutím okresného súdu, ktorým tento zamietol

návrh sťažovateľa na nariadenie predbežného opatrenia, a rozhodnutím krajského súdu potvrdzujúcim vecnú správnosť prvostupňového rozhodnutia.

a) K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a ods. 2, čl. 41 ods. 1 a ods. 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a ods. 2 a čl. 18 ods. 1 dohovoru uznesením okresného súdu sp. zn. 7 P 190/2010 z 8. júla 2011

Právomoc ústavného súdu vyplývajúca z čl. 127 ods. 1 ústavy je vo vzťahu k všeobecným súdom limitovaná princípom subsidiarity, podľa ktorého poskytuje ústavný súd v konaní podľa čl. 127 ústavy ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Pokiaľ ide o časť sťažnosti, v ktorej sťažovateľ namietal porušenie označených základných práv zaručených ústavou a práv zaručených dohovorom uznesením okresného súdu sp. zn. 7 P 190/2010 z 8. júla 2011, ústavný súd v tomto prípade zistil existenciu procesnej prekážky uvedenej v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde, a síce nedostatok právomoci.

Proti uvedenému prvostupňovému uzneseniu okresného súdu mal sťažovateľ k dispozícii opravný prostriedok – odvolanie, ktorý aj využil, o ktorom rozhodoval krajský súd, v právomoci ktorého bolo poskytnúť ochranu označeným základným právam zaručeným ústavou a právam zaručeným sťažovateľovi dohovorom. Ústavný súd preto sťažnosť v tejto časti odmietol pre nedostatok právomoci podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

b) K namietanému porušeniu čl. 12 ods. 1 a 2, čl. 41 ods. 1 a 4, čl. 46 ods. 1 a čl. 47 ods. 3 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 1, čl. 8 ods. 1 a 2 a čl. 18 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu sp. zn. 9 CoP/46/2011 z 19. septembra 2011

Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy domáhať sa práv uvedených v čl. 35, 36, 37 ods. 4, čl. 38 až 42 a čl. 44 až 46 ústavy sa možno len v medziach zákonov, ktoré tieto ustanovenia vykonávajú. V prípade základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je týmto zákonom zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „OSP“)

Podľa ustanovenia § 102 ods. 1 OSP ak treba po začatí konania dočasne upraviť pomery účastníkov alebo zabezpečiť dôkaz, pretože je obava, že neskôr ho nebude možné vykonať alebo len s veľkými ťažkosťami, súd na návrh neodkladne nariadi

predbežné opatrenie alebo zabezpečí dôkaz. Predpoklady na nariadenie predbežného opatrenia, jeho dôsledky a spôsob zániku upravujú ustanovenia § 74 až § 77 OSP.

Predbežné opatrenie je jedným zo zabezpečovacích inštitútov civilného procesu, ktorého zabezpečovacia funkcia má za cieľ dočasnou úpravou eliminovať nepriaznivé následky, ktoré by mohli pred začatím konania alebo v jeho priebehu nastať. Dočasnosť tohto opatrenia ako jeho základný znak znamená, že nejde o konečnú a definitívnu úpravu vzťahov medzi subjektmi. Nariadením predbežného opatrenia nezískava jeden z účastníkov práva, o ktorých sa má rozhodnúť až v budúcnosti, ale sa ním len dočasne upravuje určitý okruh vzťahov.

Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytnúť ochranu základným právam a slobodám sa uplatňuje na princípe subsidiarity, podľa ktorého ústavný súd poskytuje uvedenú ochranu iba vtedy, ak ju neposkytujú všeobecné súdy.

Ústavný súd už vo viacerých svojich doterajších rozhodnutiach v podobných súvislostiach vyslovil názor, že rozhodnutím o nariadení predbežného opatrenia, resp. rozhodnutím o zrušení nariadeného predbežného opatrenia vydaným v rámci občianskoprávneho konania môže súd porušiť základné právo alebo slobodu účastníka súdneho konania, avšak takéto porušenie by sa mohlo stať predmetom konania podľa čl. 127 ods. 1 ústavy len vtedy, ak by mu nebolo možné poskytnúť ochranu prostredníctvom účinného právneho prostriedku nápravy dostupného účastníkovi konania pred všeobecnými súdmi (princíp subsidiarity) (III. ÚS 281/07).

Ústavný súd sa preto pri predbežnom prerokovaní sťažnosti zaoberal určením miesta a postavenia predbežného opatrenia, ako aj existenciou účinných právnych prostriedkov nápravy v prípade, ak sa ten, koho sa rozhodnutie o predbežnom opatrení dotýka, domnieva (tvrdí), že došlo k porušeniu niektorého z jeho základných práv alebo slobôd.

Podľa názoru ústavného súdu rozhodovanie o návrhu na predbežné opatrenie, resp. o návrhu na zrušenie nariadeného predbežného opatrenia možno predovšetkým považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Predpokladom pre záver o porušení základných práv a slobôd je však také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstránitel'né činnosťou všeobecného súdu pred začatím konania alebo v konaní o veci samej (§ 74 a nasl. OSP) (obdobne I. ÚS 46/00). Aj v prípade nariadenia predbežného opatrenia je garantované právo dotknutého účastníka konania na konečnú, definitívnu ochranu poskytovanú súdom rozsudkom vo veci samej.

Pokiaľ ide o rozhodovacu prax Európskeho súdu pre ľudské práva, táto vylučuje aplikovateľnosť čl. 6 ods. 1 dohovoru na rozhodovanie v otázke predbežných

opatrení, pretože nie sú rozhodnutiami o občianskych právach alebo záväzkoch (pozri rozhodnutie Apis versus Slovenská republika z 10. januára 2000 č. 39754/98, v ktorom sa konštatovala neaplikovateľnosť čl. 6 ratione materiae v konaní o zrušení predbežného opatrenia).

Reflektujúc na uvedené východiská ústavný súd konštatuje, že realizácia inštitútu predbežného opatrenia ako zabezpečovacieho prostriedku v civilnom procese nemôže sama osebe opodstatniť záver o porušení práva fyzickej osoby alebo právnickej osoby vyplývajúceho z ústavy alebo dohovoru, pretože zákon poskytuje účastníkovi, proti ktorému smeruje výrok rozhodnutia o predbežnom opatrení, primeranú a efektívnu ochranu pred prípadným neopodstatneným a nezákonným obsahom takéhoto rozhodnutia aj počas konania vo veci samej. Keďže teda túto ochranu považuje ústavný súd jednak za účinnú a jednak za dostupnú, účastník súdneho konania sa jej preto nemôže súčasne dovoľávať aj prostredníctvom sťažnosti pred ústavným súdom (mutatis mutandis II. ÚS 37/00, I. ÚS 46/00, I. ÚS 148/03, I. ÚS 49/07, III. ÚS 281/07).

Aj v prípade časti sťažnosti týkajúcej sa označeného rozhodnutia krajského súdu teda ústavný súd zistil, že nie je daná jeho právomoc na prerokovanie veci sťažovateľa, pretože ochranu jeho právam ako účastníkovi konania poskytuje všeobecný súd v dotknutom meritórnom konaní.

Na druhej strane však treba pripustiť, že ústavný súd už v rámci svojej rozhodovacej činnosti pristúpil k preskúmaniu niektorých rozhodnutí o predbežných opatreniach, zásadne však išlo o ojedinelé prípady charakterizované výnimočnými okolnosťami veci. V tejto súvislosti ústavný súd judikoval, že zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o predbežných opatreniach môže iba za predpokladu, že by takýmto rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého procesu majúci charakter svojvôle (obdobne III. ÚS 169/2010, III. ÚS 281/07).

Ústavný súd je toho názoru, že sťažovateľom namietané rozhodnutie krajského súdu takéto známky zjavnej svojvôle nejaví, pretože jeho závery vychádzajú z logickej úvahy opierajúcej sa o dostatočne náležité odôvodnenie, čo by opodstatňovalo odmietnutie sťažnosti v tejto časti aj pre zjavnú neopodstatnenosť.

Ústavný súd však považoval za rozhodujúci fakt v tejto veci možnosť dovolať sa ochrany na všeobecnom súde, preto sťažnosť aj v tejto časti odmietol pre nedostatok právomoci podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Poučenie: Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. februára 2012